

När språket sjunger på olika sätt

Berättelse

Om du reser runt i Sverige kommer du snart att höra något intressant: människor talar samma språk, men det låter ändå väldigt olika. En person från Skåne i söder och en person från Norrland i norr talar båda svenska, men deras uttal kan skilja sig mycket. Dessa olika sätt att tala kallas dialekter. En dialekt är inte ett eget språk, utan en variant av svenskan.

En dialekt skiljer sig oftast mest i uttalet. Det handlar särskilt om betoningen, alltså hur en mening "sjunger" och går upp och ner i tonen, och om hur vokalerna låter. Ibland finns det också skillnader i en del ord och i enstaka grammatiska detaljer. Men själva språket är detsamma, och därför förstår man oftast varandra ändå.

Myndigheten Institutet för språk och folkminnen, som ofta kallas Isof, forskar om dialekter. Isof delar traditionellt in de svenska dialekterna i sex stora områden: sydsvenska mål, götamål, sveamål, gotländska mål, norrländska mål och östsvenska mål. Skånska hör till de sydsvenska målen. Det är vanligt att skånska har ett bakre, lite "skorrande" r, men alla skåningar låter inte likadant, och uttalet förändras med tiden.

Det är viktigt att veta att gränserna mellan dialekterna inte är skarpa. Indelningen är mest till för att det ska bli lättare att förstå. Varje ljud och ord har sin egen utbredning på kartan. Därför kan en och samma person tala flera dialekter samtidigt. Den som talar malmötiska talar till exempel både skånska och sydsvenska.

Ett av de svenska dialektområdena ligger faktiskt utanför Sverige, nämligen i Finland. Där talas finlandssvenska. Omkring 5 procent av Finlands befolkning, knappt 290 000 personer, har svenska som modersmål. Siffran är ungefärlig och kan ändras lite mellan olika år. Finlandssvenskarna är en nationell minoritet och bor främst längs kusten, i Österbotten, södra Finland och på Åland. För språkforskare är en sak säker: alla dialekter är lika riktiga. Ingen är finare, äldre eller mer korrekt än någon annan – de är bara olika.

Ordlista

ORD	FÖRKLARING
dialekt	en variant av ett språk i en viss del av landet
variant	en av flera former av samma sak
uttal	hur ett ord låter när man säger det
betoning	vilken del av ett ord eller en mening man säger starkare
vokal	ett ljud som a, e, i, o, u, y
skorrande	om ett r som görs långt bak i munnen
dialektområde	en del av landet där man talar på ett liknande sätt

ORD	FÖRKLARING
utbredning	hur långt något sträcker sig, var det finns
nationell minoritet	en mindre folkgrupp med eget språk och egen historia i ett land
modersmål	det första språk man lär sig som barn

Läsförståelsefrågor

1. Vad skiljer sig oftast mest mellan olika dialekter?
 1. Hur orden stavas.
 2. Uttalet, särskilt betoningen och vokalerna.
 3. Vilket alfabet man använder.
2. Hur många stora dialektområden delar Isof traditionellt in svenskan i?
 1. Två.
 2. Sex.
 3. Tjugo.
3. Vad säger texten om gränserna mellan dialekterna?
 1. De är skarpa och tydliga linjer.
 2. De är inte skarpa; ljud och ord går in i varandra.
 3. Det finns inga gränser alls.
4. Var bor de flesta finlandssvenskar enligt texten?
 1. I mitten av Finland, långt från havet.
 2. Längs kusten, i Österbotten, södra Finland och på Åland.
 3. Bara i Sveriges största städer.
5. Stämmer påståendena med texten? Svara **ja**, **nej** eller **det står inte i texten**.
 1. Finlandssvenska talas i Finland.
 2. En person kan bara tillhöra ett enda dialektområde.
 3. Svenska är modersmål för omkring 5 procent av Finlands befolkning.
6. Stämmer påståendena med texten? Svara **ja**, **nej** eller **det står inte i texten**.
 1. Alla skåningar talar exakt likadant.
 2. För forskarna är alla dialekter lika riktiga.
 3. Skånska är den svåraste dialekten att lära sig.
7. Texten säger att samma person kan tala flera dialekter samtidigt och tar Malmö som exempel. Förklara med egna ord hur det går till.
8. Varför kan man säga att ingen dialekt är "finare" eller "äldre" än en annan? Svara med stöd i texten.

Facit

1. Uttalet, särskilt betoningen och vokalerna.
1. Sex.
1. De är inte skarpa; ljud och ord går in i varandra.
1. Längs kusten, i Österbotten, södra Finland och på Åland.
1. ja b) nej (en person kan tillhöra flera områden samtidigt) c) ja
1. nej (alla skåningar låter inte likadant) b) ja c) det står inte i texten (texten jämför inte hur svåra dialekterna är)
- Exempel på svar: Den som talar malmöitiska talar både skånska och sydsvenska, eftersom olika ljud och ord hör till olika områden samtidigt. Gränserna går in i varandra, så ett sätt att tala kan höra till flera områden på en gång.
- Exempel på svar: Texten säger att alla dialekter är lika riktiga för språkforskare. De är bara olika sätt att tala samma språk, och ingen är mer korrekt än en annan. Att kalla en dialekt finare eller äldre är en värdering, inte ett faktum.

Bedöm öppna svar efter innehåll, inte efter exakt formulering.

FÖR LÄRAREN

Texten passar för temat Språk & uttryck och för att öva på att markera osäkerhet i språket ("det är vanligt att", "siffran är ungefärlig") samt enkel källkritik. Fråga 6a och 7 kräver inferens och att eleven märker att gränser och uttal inte är absoluta. Lyft gärna skillnaden mellan fakta (Isof, sex dialektområden, finlandssvenskans status och ca 5 procent) och värderingar (finast/äldst/svårast), som medvetet undviks. Låt eleverna jämföra med dialekter och attityder till olika sätt att tala i deras egna länder.

Diskussionsfrågor

- Finns det dialekter i ditt hemland som låter mycket olika? Berätta hur de skiljer sig.
- Texten säger att ingen dialekt är finare än en annan. Håller du med? Tänker man likadant om dialekter i ditt hemland?
- Varför tror du att människor ibland säger att en dialekt är "vacker" eller "ful"? Är det fakta eller en åsikt?
- **Skriv (5 meningar):** Beskriv hur språket låter på olika ställen i ditt hemland. Finns det en dialekt som många känner igen direkt?

Källor och faktagranskning

- Institutet för språk och folkminnen (Isof): Utforska Sveriges dialekter – <https://www.isof.se/lar-dig-mer/kunskapsbanker/lar-dig-mer-om-svenska-dialekter/utforska-sveriges-dialekter>
- Institutet för språk och folkminnen (Isof): Svenskan i Finland – <https://www.isof.se/folkminnen/amnesomraden/vardagsliv-nu-och-da/i-rorelse/flyttar-over-ostersjon/svenskan-i-finland>

- Institutet för språk och folkminnen (Isof): Fakta om dialekter (PDF) – <https://www.isof.se/download/18.44b3b69f179568601f140cfb/1622041443843/Fakta%20om%20dialekter%20april%202015.pdf>
- Wikipedia: Svenska dialekter (översikt med spårning till primärkällor) – https://sv.wikipedia.org/wiki/Svenska_dialekter

Faktagranskad mot ovanstående källor i juni 2026. Nyckelfakta: Institutet för språk och folkminnen (Isof) delar traditionellt in de svenska dialekterna i sex stora områden – sydsvenska mål, götamål, sveamål, gotländska mål, norrländska mål och östsvenska mål. De östsvenska målen är den svenska som talas i Finland (finlandssvenska) och historiskt i Estland; de räknas alltså till samma svenska språk. Skillnaderna mellan dialekter handlar mest om uttal och betoning (prosodi), en del ord och enstaka grammatiska detaljer – själva språket är detsamma och man förstår oftast varandra. Finlandssvenska är modersmål för omkring 5 procent av Finlands befolkning (knappt 290 000 personer enligt finländsk statistik); finlandssvenskarna är en nationell minoritet, främst längs kusten i Österbotten, södra Finland och på Åland, med egna dialekter (Åland, Nyland, Österbotten, Åboland). Enligt Isof har många finlandssvenska dialekter bevarat äldre språkdrag från fornsvenskan som i Sverige bara finns kvar i vissa områden, till exempel i Norrland. OSÄKERHETER OCH MYTER: Hur många svenska dialekter som finns går inte att säga exakt – det beror på hur man räknar och var man drar gränser; texterna skriver allmänt ("det finns många dialekter"), inte med en bestämd siffra. Gränserna mellan dialekter är inte skarpa; indelningen är enligt Isof mest pedagogisk, och varje språkdrag (uttal, ord, grammatik) har sin egen utbredning på kartan. Samma person kan tillhöra flera områden samtidigt – den som talar malmöitiska talar både skånska och sydsvenska. Kända drag som det bakre, "skorrande" r-ljudet i Skåne är vanliga men förändras över tid och finns inte hos alla; därför skrivs "det är vanligt att" och "ofta". Befolkningssiffran för finlandssvenskar är ungefärlig och kan variera något mellan år. Påståenden om att en viss dialekt är "äldst", "finast" eller "svårast" är värderingar och myter och undviks – dialekter är olika, inte bättre eller sämre.

Berättelser om svenskar · läromedel för svenska som andraspråk. Skapat inom Läromedelsprojektet. Senast uppdaterad 2026-06-25.